

KERKUILEN-LEZING 21 januari 1993.

Aart van der Spoel

Al vanuit de middeleeuwen is een relatie bekend tussen de mens en Kerkuil. Op oude schilderijen komt hij vaak voor, bijvoorbeeld op de *Goochelaar* van Jeroen Bosch, waar een Kerkuil in een mand wordt afgebeeld.

Onno de Bruin is in de loop van de jaren 60 begonnen met onderzoek naar de Kerkuil in De Liemers, een uiterwaardengebied tussen de IJssel, de Oude IJssel en de Rijn. In 1967 plaatste hij hier zijn eerste nestkast. Later is hij in de Achterhoek actief geweest.

De relatie mens-vogel stond in deze lezing centraal. Ofwel, wat kan de mens de Kerkuil bieden.

De Kerkuil bevindt zich altijd in de buurt van mensen omdat hij, althans bij ons, altijd in gebouwen broedt. Ook heeft hij graag half-natuurlijke landschappen. Als voedselgebied

heeft hij een voorkeur voor extensief beheerde gebieden zoals de uiterwaarden in De Liemers, die vaak onder water lopen. Op zulke momenten zoeken de muizen en andere dieren hun heil op de dijken en de hogere gronden. Hier vinden ze weliswaar bescherming tegen het water, maar tegelijkertijd zijn een makkelijke prooi voor roofvogels, uilen, kraaien en zoogdieren.

Deze gebieden worden ook gekenmerkt door overgangen: hoog-laag, droog-nat, voedselarm-voedselrijk. In tegenstelling tot vlak land is het, met z'n vele hoge graspollen, een ideaal muizenlandschap. Juist in deze gebieden kwamen cyclisch, om de drie of vier jaar, muizenplagen voor. Soms kon het aantal muizen wel oplopen tot 1.000 à 2.000 exx. per hectare. Dit was een dusdanig opvallend verschijnsel, dat beschrijvingen van deze plagen zelfs in de middeleeuwse archieven terug zijn te vinden.

Roofvogels en uilen volgen deze cyclus door tijdens muizenjaren grotere legfels te produceren en vaak ook een tweede broedsel groot te brengen.

Nog in de jaren 60 waren regelmatig onder water lopende gebieden vrij algemeen. Door een betere waterbeheersing is dit tegenwoordig steeds minder het geval. Hiermee is ook een eind gekomen aan de muizenplagen, met als gevolg dat de Kerkuil in de Liemers behoorlijk is afgenomen.

De Achterhoek is een heel ander gebied dan de Liemers. Het heeft een kleinschalig patroon met houtwallen en weinig grote wegen. Ook de bebouwing is meer gespreid, in tegenstelling tot de Liemers, waar de bebouwing is geconcentreerd op de hogere gedeelten. Ook de Achterhoek is niet ontsnapt aan ruilverkavelingen en er wordt tegenwoordig veel maïs verbouwd. De oude landschapsstructuren zijn echter nog aanwezig en het blijft een goed gebied met gemiddeld 10 Kerkuilenparen per km². Het is een meer gevarieerd gebied dan de Liemers zodat er in slechte veldmuizenjaren meer alternatieven zijn. Hierdoor vertoont het aantal broedparen in de Achterhoek minder schommelingen.

Nestkasten blijken een effectief middel te zijn om de Kerkuil te beschermen. Door het plaatsen ervan wordt de populatie weer groter en je kunt een populatie "sturen" door kasten te plaatsen bij uilvriendelijke schuurbezitters en ver weg van grote wegen. Vooral de pas uitgevlogen jongen worden namelijk nogal slachtof-

fer van het snelverkeer.

De spreker besluit met te zeggen dat het er al met al niet zo somber uit ziet. Zware landbouwgiften worden niet zo veel meer gebruikt en vanuit de landbouw is ook meer zorg. Samen met de Kerkuilenwerkgroepen die in het hele land actief zijn, kan men spreken van een positieve ontwikkeling.

Na wat vragen uit het publiek wordt de lezing besloten door voorzitter Frans met dank voor de mooie dia's maar vooral het verhaal, waar een hart in doorklinkt.